

დომენის ცნება და სამართლებრივი რეგულირება*

პროფ. დოქ. ზვიად გაბისონია

შოთა რუსთაველის საქართველოს ეროვნული სამეცნიერო ფონდის გენერალური დირექტორი

I. დომენის ცნება და კატეგორიები

დომენი¹ (Domain) ვებგვერდის განუყოფელი ნაწილია. ვებგვერდი თანამედროვე მსოფლიოში კომუნიკაციის დამყარების ერთ-ერთი უმთავრესი შესაძლებლობაა. როგორც წესი, ვებგვერდის შექმნისთვის პირი ხელმძღვანელობს საკუთარი სამოქალაქო სახელით, ფსევდონიმით, საფირმო ან მასთან იდენტიფიკაციის მქონე სხვა სახელწოდებით. ვებგვერდის შექმნა თითქმის არ ხდება ე.წ. „დომენის გარეშე“, რომელიც ინტერნეტში ტექნიკური მისამართის ერთ-ერთი სახეობაა. თავის მხრივ, დომენთან ერთად, ვებგვერდის მისამართი (სახელწოდება), სამოქალაქო სახელისგან განსხვავებით, მაშინ იღებს სამართლებრივ დატვირთვას, როდესაც მას გარდა მისამართისა, გააჩნია შემდეგი სახის ნიშნები: სახელწოდების წინ ერთვის - „www“ და სახელის შემდეგ „net“, „com“, „org“ ან სხვ. ისევე, როგორც სამოქალაქო სახელის შემთხვევაში, ვებგვერდის სახელწოდების უფლებაზეც ვრცელდება სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლით გათვალისწინებული პირობები და

შესაბამისი მოთხოვნის დაყენების შემთხვევაში, მის მფლობელსაქვს შესაძლებლობა დაიცვას საკუთარი უფლება.

მარტივი ტექნიკური გაგებით დომენური სახელი არის ინტერნეტ პროტოკოლისთვის უნიკალური დასახელება, მისამართი, რომელიც მიუთითებს თქვენს ვებგვერდზე ან ელექტრონულ ფოსტაზე. მისი მეშვეობით ყველას შეუძლია ინტერნეტში თქვენი ვებგვერდის ან ელფოსტის მოძებნა. ინტერნეტ სისტემა თავის მხრივ დომენურ სახელს, სპეციალური წესით დალაგებული ციფრები მაგალითად, 123.123.123.123 გადაჰყავს ადამიანისთვის მარტივად აღქმად ფორმაში. რათა ნებისმიერი დომენური სახელი მუშაობდეს და შეგეძლოთ საიტის ნახვა იგი მიმაგრებული უნდა იყოს რომელიმე ჰოსტზე² (Host, Hosting) და უნდა ჰქონდეს მინიჭებული ე.წ. აიპი მისამართი (IP)³.

მარტივი შედარება რომ გავაკეთოთ რეალურ ცხოვრებასთან, დომენური სახელი არის ჩვენი საფოსტო მისამართი, რომლის გარეშეც ვერავინ ვერ მოგვძებნის, ჰოსტინგი არის მინის ნაკვეთი, ხოლო ვებგვერდი არის შენობა, რომელიც განთავსებულია ამ მინის ნაკვეთზე. ამიტომ ეს სამივე კომპონენტი შეუცვლელია და უპირობოდ აუცილებელი. როგორც აღინიშნა, დომენი უნდა იყოს მიმაგრებული ჰოსტინგზე და ჰქონდეს მინიჭებული IP-მისამართი, რომელიც ყველა შემთხვევაში ინდივიდუალუ-

* აღნიშნული სტატია ქვეყნდება კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტის მიერ დაფინანსებული საგრანტო პროექტის - „ინტერნეტ სამართალი“ - ფარგლებში.

¹ როგორც სერგი ჯორბენაძე თავის წიგნში „სოციალური მედიის სამართალი“ (გვ. 50) მართებულად მიუთითებს, ტერმინი დამკვიდრებულია როგორც „დომენი“ და არა „დომეინი“. ასევეა მითითებული ვებგვერდზე, სადაც შესაძლებელია დომენის რეგისტრაცია www.registration.ge. საინტერესოა, რომ სუს საქმეებში ტერმინი ორივე სახითაა მოხსენიებული. კერძოდ, როგორც „დომეინი“ (სუს განჩინება, 27.02.2013, №ას-1666-1563-2012 — აღწერილობითი ნაწილი), ისე, „დომენი“ (სუს განჩინება, 11.10.2000, №3კ/589. ამ შემთხვევაში ერთ განჩინებაში ორივე ტერმინია გამოყენებული). თუმცა, ვფიქრობ, რომ საერთაშორისო პრაქტიკის გათვალისწინებით, ტერმინი „დომენი“ უფრო მართებულია (ზ.გ.).

² ჰოსტინგი ასევე უცხო ენაში გავრცელებული ტერმინის ქართულ ვარიანტადაა განხილული. იგი წარმოადგენს მომსახურებას, რომელსაც შესაბამისი (ჰოსტ პროვაიდერი) კომპანია უზრუნველყოფს. იხ. ს. ჯორბენაძე. სოციალური მედიის სამართალი, თბილისი, 2019, 50.

³ IP მისამართი - ინგლ. Internet Protocol Address (ინტერნეტ ოქმის მისამართი). იგი არის ინტერნეტში ჩართული მოწყობილობის უნიკალური იდენტიფიკატორი (მისამართი).

რია. სახელმწიფო ორგანოები, ისევე, როგორც კერძო სექტორში მომუშავე კომპანიები არჩევენ შესაბამის დომენს, რომლის საფუძველზეც იღებენ კონკრეტულ სახელებს: მაგალითად, საქართველოს იუსტიციის სამინისტრო (www.justice.gov.ge), რომელსაც დომენად აღებული აქვს - **gov.ge** (როგორც სახელმწიფო სექტორის წარმომადგენელს). ამდენად, დომენი იდენტიფიცირების შესაძლებლობის მატარებელიცაა (დომენის სახელი შესაბამისი კომპანიის/მომსახურების ცნობადობის ამაღლებასაც ემსახურება). კერძო სამართლის სუბიექტების შემთხვევაში დომენს ეკონომიკური ღირებულება გააჩნია. ხშირად იგი წარმოადგენს საფირმო სახელწოდების/სასაქონლო ნიშანს. ეს კი საფუძვლად უდევს დომენური სახელისა და სასაქონლო ნიშნის გამოყენების მართლზომიერების შეფასების საკითხზე მსჯელობას, რომელიც არაკეთილსინდისიერი კონკურენციის მიზნით რეგისტრირებული დომენის დაუშვებლობას გულისხმობს⁴.

დომენი იყოფა სამ ძირითად კატეგორიად:

ა) გლობალურად (ზოგადი, საერთაშორისო დომენი), რომელსაც ყველაზე მეტი გამოყენება აქვს. ასე მაგალითად, მსოფლიოში ყველაზე გავრცელებულ გლობალურ დომენს წარმოადგენს **.com** (კომერციული შემთავაზებელი). ასევე ცნობილია შემდეგი გლობალური დომენები - **.int** (საერთაშორისო ორგანიზაცია), **.net** (სოციალური ქსელის მიმწოდებელი), **.org** (სხვა ორგანიზაცია), **.gov** (სახელმწიფო უწყება), **.mil** (სამხედრო/ძალოვანი სფერო/უწყება), **.edu** (საგანმანათლებლო უწყება), **.name** (კერძო პირი).

გლობალურ დომენ **.com**-თან დაკავშირებით ცნობილია შემთხვევები, როდესაც თავის დროზე 10 ან 20 დოლარად შეძენილი დომენები მილიონებად გაიყიდა. ამის მაგალითებია: **business.com** – 7,5 მილიონი დოლარი, **altavista.com** – 3,3 მილიონი დოლარი, **wine.com** – 2,9 მილიონი დოლარი⁵.

ბ) სპეციალური დომენი, რომელიც ძირითადად გამოიყენება კონკრეტული, სპეციალური ინსტიტუციის აღსანიშნავად. მაგალითად

(ტელემაუწყებლობისკომპანიები), **.pro** (კონკრეტული პროფესიის წარმომადგენლები - ადვოკატები, ექიმები, საგადასახადო მრჩეველები და სხვ.), **.aero** (საჰაერო/ავია ინდუსტრია), **.museum** (მუზეუმები), **.travel** (ტურისტული კომპანიები და ბიუროები) და სხვ.);

გ) ქვეყანაზე დამოკიდებული დომენი. ამ დომენს იყენებენ ძირითადად კონკრეტულ ქვეყანაში რეგისტრირებული პირები - **.ge** (საქართველოს მაიდენტიფიცირებელი აღმნიშვნავი), **.de** (გერმანია), **.us** (აშშ), **.it** (იტალია). ამ კატეგორიის დომენებზე ქვემოთ უფრო დეტალურად განვიხილავ და აქ აღარ შევჩერდები.

მართალია, სახელისა და დომენის არჩევაში პირი თავისუფალია, მაგრამ თითოეულ შემთხვევაში მან უნდა იზრუნოს, რომ ამგვარი ქმედებით არ დაარღვიოს სხვათა უფლებები. ეს ქმედება ექცევა უფლების კეთილსინდისიერად გამოყენების ფარგლებში (სკ-ის 115-ე მუხლი). თუ საქმე კონკრეტულ ქვეყანას ეხება (მაგალითად, **.ge** დომენს), დომენში მცირე ცვლილების შეტანა მისი სხვა კომპანიასთან (პროდუქტთან) მაიდენტიფიცირებელი სახით არსებობას არ გულისხმობს. ცალკეულ შემთხვევებში, ე.წ. „პრიორიტეტულობის პრინციპი“ თამაშობს დიდ როლს. ამ პრინციპიდან გამომდინარე, შესაძლებელია, პირს მოუწიოს დომენის დათმობა სხვა პირის სასარგებლოდ. ეს კი იმ შემთხვევაში შეიძლება გახდეს მოთხოვნის საფუძველი, თუ ამავე სახელწოდების მქონე პირი ცნობილია ადგილობრივ დონეზე (სადაც დომენი გაიცემა). გარდა უფლების ბოროტად გამოყენების შემთხვევისა, დომენის თაობაზე სამართლებრივი მოწესრიგების გათვალისწინებით, დაუშვებელია იგი იყოს დამაბნეველი. კერძოდ, საზოგადოება შეჰყავდეს შეცდომაში, ახდენდეს იდენტიფიცირებას სხვა დომენებთან და ა.შ. საინტერესო მაგალითია სს „თიბისი ბანკის“ საქმე, რომელმაც ორი დომენის: www.mytcbank.ge და www.itbcbank.ge გაუქმება მოითხოვა. საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისია (სკეკ) ამ პოზიციას დაეთანხმა. კერძოდ, მან მიიჩნია, რომ ასეთი დომენების გამოყენება შეცდომაში შეიყვანდა მომხმარებლებს, ვინაიდან მსგავსების ასოცირებას გამოიწვევდა სს „თიბისი ბანკთან“. ამდე-

⁴ ს. ჯორბენაძე. სოციალური მედიის სამართალი, თბილისი, 2019, 51.

⁵ <http://www.avangardhosting.com>

ნად, სკეკ-მა მიიღო გადაწყვეტილება ზემოთ აღნიშნულ დომენებზე წვდომის შეზღუდვის თაობაზე.

II. GAC-ის საერთაშორისო

„სახელმძღვანელო პრინციპები ზედა დონის დომენში ქვეყნის კოდის დელეგირებისა და ადმინისტრირების შესახებ“⁶

გლობალური საინფორმაციო ინფრასტრუქტურის, განსაკუთრებით კი, ინტერნეტის, განვითარებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ეროვნული და გლობალური ეკონომიკის წინსვლის კუთხით. **ზედა დონის დომენური სახელები (TLD)** მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ამ თვალსაზრისით. ქვეყანასთან ასოცირებულმა (ქვეყნის კოდის) ზედა დონის დომენებმა (ccTLD), მზარდი წილი მოიპოვა დომენური სახელების ბაზარზე და უმრავლესობა მას უყურებს, როგორც თავისი ქვეყნის ან გეოპოლიტიკური ტერიტორიის ინტერნეტის განსაკუთრებულ ნაწილს⁷. ქვეყანასთან ასოცირებული ზედა დონის დომენი, იგივე ქვეყნის კოდი ზედა დონის დომენში (ccTLD), მინიჭებული აქვს ქვეყნებს საერთაშორისო კორპორაციის - **მინიჭებული სახელებისა და ნომრების ინტერნეტ-კორპორაციის (Internet Corporation for Assigned Names and Numbers, ICANN)** მიერ. თითოეულ ქვეყანას/ტერიტორიას/გეოგრაფიულ მონაკვეთს მინიჭებული აქვს ერთი უნიკალური ccTLD, რომელსაც მართვა-ადმინისტრირებას უწევს ICANN/IANA-ს მიერ დელეგირებული ადმინისტრატორი. თითოეულ ccTLD-ს ჰყავს ერთი ადმინისტრატორი. საზოგადოდ, ურთიერთიერობას ccTLD ადმინისტრატორსა და ქვეყნის მთავრობას/შესაბამის სახელმწიფო ორგანოს შორის განსაკუთრებული ყურადღება ექცევა. ჯერ კიდევ 2003 წელს, საინფორმაციო საზოგადოების მსოფლიო სამიტზე (WSIS) მიღებულ სამოქმედო გეგმაში აღნიშნულია, რომ ქვეყნის კოდი ზედა დონის დომენში (ccTLD) სახელმწიფო რესურსს წარმოადგენს და ამი-

ტომ სახელმწიფოები მონოდეზუნი არიან, სათანადოდ უხელმძღვანელონ თავისი ccTLD-ების მართვას. „უხელმძღვანელონ“ – იგულისხმება: იურთიერთონ შესაბამის სამართლებრივ დოკუმენტზე დაყრდნობით.

2004 წელს საერთაშორისო სატელეკომუნიკაციო გაერთიანებამ (ITU) ჩაატარა გამოკითხვა წევრ ქვეყნებს შორის იმის თაობაზე, თუ როგორი იყო მათთან ურთიერთობა სახელმწიფოსა და ccTLD ადმინისტრატორებს შორის. კითხვები შეეხებოდა: სახელმწიფოს ჩართულობას თავისი ccTLD-ს მართვაში, სახელმწიფოებისა და ccTLD-ს ურთიერთობის სტატუსს, სახელმწიფოს ჩართულობას ინტერნეტის მმართველობაში, ccTLD-ს სტრუქტურას, რეგისტრაციასთან დაკავშირებულ პოლიტიკას, დავების გადაწყვეტასა და სხვა. შედეგად, გამოკითხულთაგან წევრი ქვეყნების 43.28%-ში სახელმწიფო ორგანოები მაქსიმალურ კონტროლს ახორციელებენ თავის ccTLD-ზე; 29.85%-ში ნაბიჯები იდგება ოფიციალური კონტროლის განსახორციელებლად; 19.40%-ში ურთიერთობა მთავრობას/შესაბამის სახელმწიფო ორგანოსა და მის ccTLD-ს შორის ჩამოყალიბების პროცესშია და მხოლოდ 7.46%-ში არ იგეგმება რაიმეს შეცვლა.

2005 წელს მინიჭებული სახელებისა და ნომრების ინტერნეტ-კორპორაციამ (ICANN) მიიღო და დაამტკიცა სამთავრობო-საკონსულტაციო კომიტეტის (GAC) მიერ შემუშავებული სახელმძღვანელო დოკუმენტი - „სახელმძღვანელო პრინციპები ზედა დონის დომენში ქვეყნის კოდის დელეგირებისა და ადმინისტრირების შესახებ“⁸, რომელიც ყველა ქვეყნისათვის მნიშვნელოვან სარეკომენდაციო ხასიათის დოკუმენტს წარმოადგენს. აქვე აღვნიშნავ, რომ ICANN-ის სამთავრობო-საკონსულტაციო კომიტეტი, რომელიც შედგება მსოფლიოს თითქმის ყველა ქვეყნის სამთავრობო წარმომადგენლისაგან, უფლებამოსილია, განსაზღვროს ქვეყანასთან ასოცირებული ზედა დონის დომენების (ccTLD) მართვის მკაფიო და დაბალანსებული სისტემა, რომელიც მხედველობაში უნდა იყოს

⁶ <https://archive.icann.org/en/committees/gac/gac-ccld-principles.htm>

⁷ <https://www.gncc.ge/uploads/other/1/1898.pdf>

⁸ <https://archive.icann.org/en/committees/gac/gac-ccld-principles.htm>

მიღებული თითოეული ქვეყნის მიერ იმ ადგილობრივი პოლიტიკური მიზნების შემუშავებისას, რომელიც დაკავშირებულია ccTLD-ს განვითარებასთან⁹.

აღნიშნული დოკუმენტით, GAC-ი იძლევა რეკომენდაციას, რომ ქვეყნის მთავრობამ/შესაბამისმა სახელმწიფო ორგანომ სამართლებრივად მოაწესრიგოს ურთიერთობა თავის ccTLD ადმინისტრატორთან, უფრო აქტიურად ჩაერიოს თავისი ccTLD-ის მართვაში და დააფუძნოს ეს ურთიერთობა სამართლის ნორმებზე და/ან კონტრაქტებზე, მემორანდუმებზე, სხვა წერილობით დოკუმენტებზე... ამავე დოკუმენტის მიხედვით, ქვეყნის მთავრობა ან შესაბამისი სახელმწიფო ორგანო რეკომენდებულია, უზრუნველყოს, რომ თავისი ccTLD-ს მართვა და ადმინისტრირება ხორციელდებოდეს საზოგადოების ინტერესების, ამავდროულად, შესაბამისი კანონმდებლობისა და რეგულაციების გათვალისწინებით. 2015 წელს ICANN-ის სამთავრობო-საკონსულტაციო კომიტეტმა, ITU-ს მსგავსად, თავის წევრებს შორის (155 წევრი), ჩაატარა გამოკითხვა თემაზე - „ურთიერთობა სახელმწიფოსა და მის ccTLD მენეჯერს შორის“¹⁰. კითხვარის მიზანს წარმოადგენდა წევრებს შორის გამოცდილებისა და საუკეთესო პრაქტიკის გაზიარება. შედეგად, გამოკითხულთაგან მხოლოდ 7 ქვეყანაში არ არის დამყარებული ოფიციალური, სამართლებრივ დოკუმენტზე დამყარებული ურთიერთობა მთავრობას/შესაბამის სახელმწიფო ორგანოსა და მის ccTLD ადმინისტრატორს შორის. ამ 7 ქვეყნიდან 3 (მათ შორის - საქართველო) არის ძიებაში და სწავლობს საუკეთესო საერთაშორისო პრაქტიკას, თუ როგორ, რა ფორმით დაამყარონ ოფიციალური ურთიერთობა თავის ccTLD ადმინისტრატორებთან. თვალსაჩინოებისათვის განვიხილოთ რამდენიმე ევროპული ქვეყნის მაგალითი:

1. გაერთიანებული სამეფო (.uk) - ადმინისტრატორი: Nominet UK; 2010 წლის ციფრული ეკონომიკური კანონით (ნაწილი 19), ბრიტანეთის

თის მთავრობას, მარეგულირებელი ორგანოს, Ofcom-ის მეშვეობით, აქვს უფლებამოსილება, ჩაერიოს .uk მართვაში რიგი დარღვევების შემთხვევაში. Ofcom-ი, აღნიშნული დარღვევების აღმოსაფხვრელად, რაიმე სახის რეგულაციის მიღებამდე, ვალდებულია, გამართოს საჯარო კონსულტაციები;

2. ესპანეთი (.es) - ადმინისტრატორი: Red.es - სახელმწიფო ორგანო, რომელიც ფუნქციონირებს ესპანეთის ინდუსტრიის, ენერგეტიკისა და ტურიზმის სამინისტროს ქოლგის ქვეშ. ურთიერთობა სახელმწიფოსა და ადმინისტრატორს შორის რეგულირდება კანონმდებლობით - ესპანეთის კანონი 34/2002 საინფორმაციო საზოგადოებისა და ელექტრონული კომერციის შესახებ და 9/2014, ელექტრონული კომუნიკაციების შესახებ;

3. ესტონეთი (.ee) - ადმინისტრატორი: „Estonian Internet Foundation“; რეგულირდება 2014 წლის 6 იანვრის ნორმატიული აქტით - „EE დომენის რეგულირება“ - ზედამხედველთა საბჭოს მიერ. ზედამხედველთა საბჭოში შედიან: ესტონეთის ეკონომიკური ურთიერთობებისა და კომუნიკაციების სამინისტროს, შინაგან საქმეთა სამინისტროს, რეფორმების პარტიისა და არასამთავრობო ორგანიზაციების წარმომადგენლები. ზედამხედველთა საბჭოს მართავს მმართველთა საბჭო;

4. იტალია (it) - ადმინისტრატორი: IIT - CNR; რეგულირდება კანონმდებლობით;

5. პორტუგალია (pt) - ადმინისტრატორი: Associação DNS.PT; რეგულირდება პორტუგალიის კანონით ინტერნეტ-დომენური სახელეუბის შესახებ;

6. საფრანგეთი (.fr) - ადმინისტრატორი - AFNIC (NIC France); რეგულირდება კონტრაქტის საფუძველზე; ადმინისტრატორი ინიშნება სახელმწიფოს მიერ 5 წლის ვადით;

7. ფინეთი (.fi) - 2003 წლამდე .FI ზედა დომენის მართავდა ფინეთის ტელეკომუნიკაციების სამინისტრო; 2003 წელს კანონში შევიდა ცვლილებები და დამატებები, რომლის საფუძველზეც .FI დომენის მართვისა და ასევე, რეგისტრაციის უფლება მიენიჭა ფინეთის მარეგულირებელ ორგანოს, FICORA-ს. ამასვე ადასტურებს ფინეთის 2006 წლის 8 აგვისტოს

⁹ [http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000Y1014\(02\):EN:HTML](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32000Y1014(02):EN:HTML)

¹⁰ <https://gacweb.icann.org/display/gacmembers/Governments+relationship+with+ccTLDs>

კანონი „.FI დომენური სახელის მახასიათებლებისა და ტექნიკური კონფიგურაციის შესახებ“;

8. შვეიცარია (.ch) - ადმინისტრატორი: SWITCH Foundation; რეგულირდება შვეიცარიის ტელეკომუნიკაციების მარეგულირებელი ორგანოს, OFCOM-ის, მიერ, კანონმდებლობის საფუძველზე.

III. საქართველოში დომენის რეგისტრაციის სამართლებრივი საკითხები

საჯარო საქართველოს .ge დომენი მიენიჭა 1992 წლის 2 დეკემბერს. მისი ადმინისტრატორი, პირადი ინიციატივისა და მინიჭებული სახელებისა და ნომრების ინტერნეტ-კორპორაციის მიერ დელეგირებული უფლებამოსილების საფუძველზე, გახდა შპს „სანეტი“. ინტერნეტის ადრესულ წლებში ადმინისტრატორის უფლებამოსილება ენიჭებოდა იმ პირს, რომელიც პირველად წარადგენდა ICANN/IANA-ში ოფიციალურ მოთხოვნას ccTLD-ს ადმინისტრირების თაობაზე და წარადგენდა საამისოდ შესაბამის, მათ შორის, ტექნიკური საშუალებების ფლობის დამადასტურებელ დოკუმენტაციას (ე.წ. „first come first served“ პრინციპის საფუძველზე). უმრავლეს შემთხვევაში, ასეთი პირები იყვნენ უნივერსიტეტების კომპიუტერული მეცნიერების დეპარტამენტები. ამჟამად, იმის გამო, რომ ინტერნეტის ეროვნულ რესურსს მნიშვნელოვანი ყურადღება ექცევა როგორც გლობალურ, 9 ასევე - ეროვნულ დონეზე, ადმინისტრატორის შერჩევისა და წარდგენის წესი რამდენადმე შეიცვალა და აუცილებლად საჭიროებს შესაბამისი ქვეყნის მთავრობის მხარდაჭერას. 2006 წლიდან .ge დომენის ადმინისტრატორის ფუნქციას ახორციელებს „კავკასუს ონლაინი“, რომელიც შეიქმნა 3 კომპანიის (მათ შორის, „სანეტის“) შერწყმის შედეგად. ამავდროულად, „კავკასუს ონლაინი“ გახდა .ge დომენის ექსკლუზიური რეგისტრატორიც. საქართველოში ccTLD-ს მართვა არ რეგულირდება სახელმწიფოს მიერ. ccTLD ადმინისტრატორი დამოუკიდებლად ახორციელებს დომენური სახელების მართვა-ადმინისტრირებას და რეგისტრაციასაც. შესაბამისად, მიუხედავად ზემოთ მოყვანილი რეკომენდაციებისა, საქართველო-

ში არ ხორციელდება თანამშრომლობა მთავრობას/სახელმწიფო ორგანოსა და ccTLD ადმინისტრატორს შორის.

არსებული მდგომარეობით, საქართველოში ზედა დონის დომენის ადმინისტრირების უფლებამოსილება მინიჭებული აქვს კომპანია „კავკასუს ონლაინი“.

2018 წლის 15 მარტს შპს „კავკასუს ონლაინი“-ს მიერ, როგორც .GE ქვეყნის კოდის ზედა დონის დომენის ადმინისტრატორის მიერ შემუშავებულ იქნა „.GE დომენის რეგისტრაციისა და ადმინისტრაციის წესები“, რომელიც ძალაში 2018 წლის 15 აპრილიდან შევიდა¹¹.

წინამდებარე დომენის რეგულაცია ვრცელდება ყველა .GE-თი დაბოლოებულ დომენურ სახელზე, მათ შორის მითითებული დოკუმენტის („GE დომენის რეგისტრაციის წესების და პირობები“-ს) საფუძველზე რეგისტრირებულ დომენურ სახელებზე.

დომენის რეგულაცია აწესრიგებს ადმინისტრატორს და რეგისტრატორებს, რეგისტრატორებსა და რეგისტრანტებს და ასევე ადმინისტრატორსა და რეგისტრანტებს შორის სამართლებრივი ურთიერთობების, მათ შორის, უფლებების გამოყენების და ვალდებულებების შესრულების ნაწილში, სავალდებულო, არსებით პირობებს.

ადმინისტრატორსა და რეგისტრატორს შორის, აგრეთვე, რეგისტრატორსა და რეგისტრანტებს შორის სახელშეკრულებო ურთიერთობების ფარგლებში მხარეებს უფლება აქვთ განსაზღვრონ სხვა დამატებითი პირობები, რაც აკრძალული არ არის დომენის რეგულაციით. დომენური სახელებით არადისკრიმინაციული სარგებლობის უზრუნველყოფის მიზნით წინამდებარე დომენის რეგულაციასა და რეგისტრატორის მიერ რეგისტრანტისთვის დაწესებულ ნებისმიერ პირობას შორის, ასევე, რეგისტრატორის ხელშეკრულების ნებისმიერ პირობას და დომენის რეგულაციას შორის წინააღმდეგობის არსებობის შემთხვევაში წინამდე-

¹¹ ქვემოთ მოცემული რეგულაციები ეყრდნობა შპს კავკასუს ონლაინის მიერ 2018 წლის 18 მარტის „GE დომენის რეგისტრაციისა და ადმინისტრაციის წესებს“ (ზ.გ.). იხ. https://proservice.ge/uploads/xelshekrulebebi/domenis_registraciis_cesebi.pdf

ბარე დომენის რეგულაციას ენიჭება უპირატესი იურიდიული ძალა.

შპს „კავკასუს ონლაინი“ ადმინისტრირებას უწევს .GE ქვეყნის კოდის ზედა დონის დომენს, ანარმოებს დომენური სახელების რეესტრს, ორგანიზებას უწევს დომენური სახელების რეგისტრაციას სადამფუძნებლო დოკუმენტების, წინამდებარე .GE დომენის რეგისტრაციისა და ადმინისტრაციის წესების, საქართველოს კანონმდებლობის, ICANN-სა და კავკასუს ონლაინს შორის გაფორმებული შეთანხმების და იმ სტანდარტების შესაბამისად, რომლებიც საზოგადოდ აღიარებულია მოცემულ სფეროში.

დომენური სახელის დასარეგისტრირებლად რეგისტრატორის მეშვეობით ასეთი რეგისტრატორის ვებგვერდის გამოყენებით ელექტრონული განაცხადი შეუძლია წარადგინოს ადმინისტრატორთან ნებისმიერმა საჯარო (საქართველოს სახელმწიფო ორგანომ) თუ კერძო პირმა (როგორც რეზიდენტმა, ისე არარეზიდენტმა ქმედუნარიანმა ფიზიკურმა ან/და იურიდიულმა პირმა), რომლის იდენტიფიკაცია დადგენილია და რომელიც მოთხოვნის შემთხვევაში წარადგენს წინამდებარე რეგულაციით განსაზღვრულ საჭირო დოკუმენტაციას და ინფორმაციას. თითო რეგისტრანტზე გასაცემი დომენური სახელების რაოდენობა არ არის შეზღუდული.

დომენური სახელი რეგისტრირებულად ითვლება რეგისტრანტის მიერ განაცხადის წარდგენის და რეგისტრაციის საფასურის გადახდის მომენტიდან, გარდა საჯარო პირებისთვის (საქართველოს სახელმწიფო ორგანოებისთვის), საბიუჯეტო ორგანიზაციებისთვის დადგენილი გამონაკლისი შემთხვევისა. რეგისტრატორი ვალდებულია დომენური სახელის დასარეგისტრირებლად რეგისტრანტის განაცხადის განხილვის და ადმინისტრატორისთვის წარდგენის პროცესში იხელმძღვანელოს შემდეგი პრინციპით: იმ რეგისტრანტს, რომელმაც პირველად წარადგინა განაცხადი რეგისტრატორთან დომენური სახელის დასარეგისტრირებლად და გადაიხადა საერეგისტრაციო საფასური ენიჭება უპირატესობა სხვა განაცხადებთან მიმართებაში (first-come, first-served)

IV. პერსონალურ მონაცემთა კანონმდებლობის გავრცელება ბლოკჩეინ სისტემაზე

„GE დომენის რეგისტრაციისა და ადმინისტრაციის წესები“ს მიხედვით, დომენური სახელი შესაძლოა შეიცავდეს ციფრებს (0-9), დეფისებს, ლათინურ ასოებს ან/და მათ კომბინაციას; დიდი და პატარა ასო დომენურ სახელში არ განსხვავდება ერთმანეთისგან; დომენურ სახელი არ უნდა იწყებოდეს ან ბოლოვდებოდეს დეფისით;

დომენური სახელის მინიმალური სიმბოლოების რაოდენობა არის 2 (ორი), ხოლო მაქსიმალური - 63 (სამოცდასამი).

იმ სიმბოლოების იდენტიფიცირების ნიშნები, რომლებიც არ შეესაბამება ACII-ს სტანდარტს, არ რეგისტრირდება, როგორც დომენური სახელი.

დომენური სახელი არ დარეგისტრირდება, თუ ის იდენტურია დომენის რეგულაციის შესაბამისად უკვე რეგისტრირებული დომენური სახელისა. რეგისტრატორი უფლებამოსილია რეგისტრაციისას ან რეგისტრაციის შემდგომ 30 (ოცდაათი) დღის ვადაში უარი უთხრას/გაუუქმოს რეგისტრანტს ისეთი დომენური სახელის რეგისტრაცია, რომელიც შეურაცხყოფს ან ეწინააღმდეგება ეროვნულ ღირსებებს, რელიგიასა და ტრადიციებს, ზნეობრივ ნორმებს.

რეგისტრატორი უფლებამოსილია თავის ვებ-გვერდზე წინასწარ გამოაქვეყნოს ისეთი დომენური სახელების სია, რომლებიც შეურაცხყოფს ან ეწინააღმდეგება ეროვნულ ღირსებებს, რელიგიასა და ტრადიციებს, ზნეობრივ ნორმებს და რომელ დომენურ სახელებზეც რეგისტრატორი არ დააკმაყოფილებს სარეგისტრაციო განაცხადს.

გარკვეული დომენური სახელები არის რეზერვირებული, რომელთა რეგისტრირება შესაძლებელია მხოლოდ ადმინისტრატორის სპეციალურად განსაზღვრული პირობებით. რეზერვირებული დომენური სახელების სია და მათი რეგისტრაციის სპეციალური პირობები გამოქვეყნებულია ადმინისტრატორის ვებ-გვერდზე.

ზოგადი დომენის ზონაში შესაძლოა დარეგისტრირდეს მხოლოდ ქვემოთ ჩამოთვლილი

დაბოლოების მქონე დომენური სახელები, იქვე მითითებული შესაბამისი პირობების დაცვით:

ა) **.com.ge** - დაბოლოების მქონე დომენური სახელი შესაძლოა დარეგისტრირდეს ნებისმიერი ფიზიკური თუ იურიდიული პირის სახელზე;

ბ) **.edu.ge** - დაბოლოების მქონე დომენური სახელი შესაძლოა დარეგისტრირდეს მხოლოდ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულები-ს/სკოლის და უმაღლესი საგანმანათლებლო დაწესებულებების სახელზე;

გ) **.org.ge** - დაბოლოების მქონე დომენური სახელი შესაძლოა დარეგისტრირდეს მხოლოდ არაკომერციული ორგანიზაციების სახელზე;

დ) **.net.ge** - დაბოლოების მქონე დომენური სახელი შესაძლოა დარეგისტრირდეს მხოლოდ ორგანიზაციებზე, რომლებიც წარმოადგენენ ქსელების პროვაიდერებს ან მათი საქმიანობა დაკავშირებულია ელექტრონული კომუნიკაციების სფეროსთან;

ე) **.pvt.ge** - დაბოლოების მქონე დომენური სახელი შესაძლოა დარეგისტრირდეს მხოლოდ კერძო პირების სახელზე.

ვ) **.school.ge** - დაბოლოების მქონე დომენური სახელი შესაძლოა დარეგისტრირდეს მხოლოდ ზოგადსაგანმანათლებლო დაწესებულები-ს/სკოლის სახელზე;

ზ) **.gov.ge** - დაბოლოების მქონე დომენური სახელი შესაძლოა დარეგისტრირდეს მხოლოდ სახელმწიფო ხელისუფლების ორგანოზე და ასეთი დომენური სახელის რეგისტრაციას ახორციელებს საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს სსიპ „სმართ ლოჯიკი“ ადმინისტრატორსა და სსიპ „სმართ ლოჯიკს“ შორის გაფორმებული ურთიერთშეთანხმების მემორანდუმის საფუძველზე.

V. საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს პრაქტიკა

საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს 2019 წლის 2 აგვისტოს გადაწყვეტი-

ლებით¹², არაკონსტიტუციურად იქნა ცნობილი ის მოწესრიგება, რომელიც ა) ინტერნეტდომენის გამცემის უფლებამოსილებას ითვალისწინებდა, შესაბამისი წინაპირობის არსებობის შემთხვევაში, დაებლოკა მას ინტერნეტგვერდი; ბ) მომსახურების მიმწოდებლის ვალდებულება, მოცემული წინაპირობის არსებობისას შესაბამისი რეაგირება მოეხდინა და აღმოეფხვრა კანონდარღვევა (რასაც ითვალისწინებს კანონმდებლობა) და გ) მომსახურების მიმწოდებლის შესაძლებლობა, რომელიც წინასწარ დადგენილი გარემოების არსებობის შემთხვევაში, გადაცემა შეეზღუდა.

საკონსტიტუციო სასამართლომ მიიჩნია, რომ გამოხატვის თავისუფლების შეზღუდვაში ჩარევის უფლებამოსილება ძალზე ფართოდ იყო მინიჭებული საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიისთვის (სკეკ) და სკეკ-ის დადენილებით, ინტერნეტდომენის გამცემისთვის¹³, რაც არ მოდიოდა შესაბამისობაში საქართველოს კონსტიტუციასთან. შესაბამისად, დომენის გამცემს ამ ეტაპზე (სანამ საკანონმდებლო ორგანო მიიღებს ახლებურ მოწესრიგებას) ინტერნეტგვერდის დაბლოკვის უფლებამოსილება აეკრძალა. ამდენად, შეზღუდვის განმახორციელებელ სუბიექტზე გაამახვილა საკონსტიტუციო სასამართლომ ყურადღება და არა მის დაუშვებლობაზე.

VI. შეჯამება

ნათელია, რომ დომენური სახელები და მათი მოწესრიგება ინტერნეტის განვითარებასთან ერთად მნიშვნელოვანი სამართლებრივი მოწესრიგების ფენომენად გადაიქცა. როგორც აღინიშნა, დომენური სახელი ხშირად მრავალმილიონიან სიკეთედ იქცევა, რაც თავისთავად, მისი მფლობელისთვის განსაკუთრებულ ეკონომიკურ კეთილდღეობას წარმოადგენს და საჭიროებს შესაბამის სამართლებრივ დაცვას,

¹² საქართველოს საკონსტიტუციო სასამართლოს გადაწყვეტილება, 02.08.2019, №1/7/1275 — ალექსანდრე მძინარაშვილი საქართველოს კომუნიკაციების ეროვნული კომისიის წინააღმდეგ.

¹³ მაგალითად, კანონმდებლობიდან არ იკვეთება შესაბამისი ტექნიკური საშუალებები, რომელსაც დაეყრდნობოდა ინტერნეტდომენის გამცემი. იხ. იქვე, II-16.

რაც თავის მხრივ უზრუნველყოფილი უნდა იყოს შესაბამისი სამართლებრივი ნორმებით. წინამდებარე სტატიაში ნათლად არის მიმოხილული, დომენების ორივე ასპექტის თანმიმდევრული განვითარება, როგორც ეკონომიკური კუთხით, ასევე, სამართლებრივი მონესრიგე-

ბის მხრივაც, რის საფუძველზეც შეიძლება ითქვას, რომ სამართლებრივი მონესრიგება აღნიშნული საკითხისთვის ჯერ კიდევ განვითარების პერიოდშია და ფართო პერსპექტივა აქვს.